

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/45/2020
Identifikačné číslo spisu: 2316203014
Dátum vydania rozhodnutia: 29.10.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Petříková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:2316203014.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne Prima banky Slovensko, a.s., so sídlom v Žiline, Hodžova 11, proti žalovanému L. F., bývajúcemu v U., o zaplatenie 3.911,50 eur s príslušenstvom, vedenom na Okresnom súde Galanta pod sp. zn. 10C/66/2016, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 21. októbra 2019 sp. zn. 23Co/34/2019, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Trnave z 21. októbra 2019 sp. zn. 23Co/34/2019 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobou podanou na Okresnom súde Galanta (ďalej ako „súd prvej inštancie“) sa žalobkyňa domáhala, aby súd žalovanému uložil povinnosť zaplatiť žalobkyňi istinu vo výške 3.911,50 eur, úrok 257 eur, čo predstavuje dohodnutý úrok v zmysle zmluvy, ktorý bol žalovaný povinný splatiť v rámci anuitných splátok poskytnutého úveru do predčasného zosplatenia úveru, úroky z omeškania 4,26 eur, úrok 17,90 % ročne z nezaplatenej istiny vo výške 3.911,50 eur od 15. augusta 2013 do zaplatenia, úrok z omeškania vo výške 8 % ročne z nezaplatenej istiny 3.911,50 eur a nezaplatených úrokov 257 eur od 15. augusta 2013 do zaplatenia, ako aj náhradu súdneho poplatku vo výške 234,50 eur.

2. Súd prvej inštancie rozsudkom z 5. októbra 2017 č. k. 10C/66/2016-79 rozhodol, že žalovaný je povinný žalobkyňi zaplatiť 3.911,50 eur, úrok vo výške 257 eur, úrok z omeškania vo výške 4,26 eur, s 8 % ročným úrokom z omeškania zo sumy 3.911,50 eur a zo sumy 257 eur od 15. augusta 2013 do zaplatenia do troch dní od právoplatnosti rozsudku a v ostatnej časti žalobu zamietol. Žalobkyňi priznal náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Súd prvej inštancie svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že na základe vykonaného dokazovania mal za preukázané, že žalobkyňa a žalovaný uzavreli úverovú zmluvu, predmetom ktorej bolo poskytnutie bezúčelového úveru vo výške 4.000 eur. Žalovaný sa zaviazal pôžičku splatiť v 96 mesačných splátkach vo výške 78,70 eur spolu s mesačným poplatkom za správu úverového účtu, t. j. celkovo sumu 7.746,24 eur. Predmetnú zmluvu teda súd prvej inštancie považoval za spotrebiteľskú zmluvu, na ktorú je potrebné aplikovať ustanovenia Občianskeho zákonníka. Zistil, že zmluva obsahuje všetky náležitosti vyžadované zákonom a teda nezistil žiadne neprijateľné podmienky v neprospech spotrebiteľa, preto žalobe čiastočne vyhovel. Súd čiastočne zamietol žalobu a to v časti

zaplatenia zmluvných úrokov vo výške 17,90 % ročne zo sumy 3.911,50 eur od 15. augusta 2013 do zaplatenia, uplatňovaných po predčasnej splatnosti úveru, pričom poukázal na uznesenie Ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 476/2012 a uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 4 Obo 143/1998 z ktorých vyplýva, že dohodnuté úroky (zmluvné úroky) z poskytnutých prostriedkov patria len do splatnosti dlhu (jeho splátok). Od splatnosti je dlžník v omeškaní a musí platiť úroky z omeškania. Poznamenal, že takýto záver Najvyššieho súdu Slovenskej republiky je logický, pretože v opačnom prípade by na ťarchu spotrebiteľa dochádzalo k dvojnásobnému zaťaženiu, a to jednak v podobe úrokov z úveru, ako aj úrokov z omeškania, čo by spôsobovalo značnú nerovnováhu vo vzťahoch medzi účastníkmi.

3. Krajský súd v Trnave (ďalej ako „odvolací súd“) rozsudkom z 21. októbra 2019 sp. zn. 23Co/34/2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti a rozhodol, že žalovanému náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Odvolací súd svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že obdobne poukázal na citované rozhodnutie ústavného súdu ako aj najvyššieho súdu v bode 2. Konštatoval tak, že odvolacia námietka žalobkyne o povinnosti dlžníka platiť zmluvný úrok od poskytnutia peňazí do ich reálneho vrátenia nemohla obstať. Vyslovil, že je na veriteľovi, akým spôsobom reflektuje stav porušenia zmluvných povinností dlžníka a v prípade zosplatnenia celého dlhu nesie veriteľ zodpovednosť vyplývajúcu zo zmeny pôvodných podmienok, za ktorých bol úver poskytnutý, s čím sú spojené následky. Je tiež na veriteľovi, akým spôsobom si zabezpečí splnenie dlhu. S protiprávnym stavom (porušením zmluvných podmienok) sa spájajú sankcie, keďže spotrebiteľ je v omeškaní s vrátením sumy. Preto sa s ním nemôžu spájať odplatné plnenia, ktoré súvisia so stavom oprávneného držania peňažných prostriedkov dlžníkom podľa podmienok spotrebiteľskej zmluvy.

4. Proti uvedenému rozhodnutiu odvolacieho súdu podala žalobkyňa (ďalej ako „dovolateľka“) rozsiahle dovolanie, ktorého prípustnosť odôvodnila poukazom na § 421 ods. 1 písm. b/ CSP. Uviedla, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu riešená a to od otázky „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“. Navrhla, aby dovolací súd rozhodnutie odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej ako „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie bolo podané včas (§ 424 CSP) a to oprávneným subjektom (§ 427 CSP), zastúpeným podľa § 429 ods. 1 CSP skúmal, či sú splnené aj ďalšie podmienky dovolacieho konania a predpoklady prípustnosti, pričom zistil, že dovolanie je dôvodné.

6. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

6.1. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, a/ pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, b/ ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo c/ je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

8. V danom prípade dovolací súd prioritne posudzoval prípustnosť dovolania, t. j. či boli splnené podmienky stanovené zákonom pre vecné prejednanie dovolania.

9. Odborná spisba rozdeľuje podmienky prípustnosti dovolania na objektívne: a/ prípustný predmet, b/ lehota na podanie dovolania, c / náležitosti dovolania a na subjektívne, t. j. osoba oprávnená podať dovolanie (Ficová a kol. Občianske procesné právo, Druhé aktualizované a doplnené vydanie, Bratislava, Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK, 2008, str. 344).

9.1. V Civilnom sporovom poriadku sú jednotlivé podmienky prípustnosti dovolania upravené nasledovne: v ustanoveniach § 420 až § 423 je upravený prípustný predmet, v ustanovení § 427 je stanovená lehota na podanie dovolania, v ustanovení § 428 sú stanovené náležitosti dovolania a v ustanovení § 424 až § 426 sú uvedené osoby, ktoré sú oprávnené podať dovolanie.

10. Dovolací súd pristúpil k posúdeniu dovolania dovolateľky z hľadiska dovolacieho dôvodu vyplývajúceho z § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, v zmysle ktorého namietala, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená, a to od otázky „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“.

11. V zmysle § 421 ods. 1 CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, tak ako je uvedené v bode 6.1. Výpočet dôvodov uvedených v § 421 ods. 1 CSP je taxatívny. Všetky dôvody prípustnosti dovolania, ktoré sú vymenované v tomto ustanovení, sa vzťahujú výlučne na právnu otázku, ktorej vyriešenie viedlo k právnym záverom vyjadreným v rozhodnutí odvolacieho súdu; zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že otázkou riešenou odvolacím súdom sa tu rozumie tak otázka hmotnoprávna, ako aj procesnoprávna (v ďalšom texte len „právna otázka“).

12. V prípade dovolania, prípustnosť ktorého vyvodzuje dovolateľ z § 421 CSP, má viazanosť dovolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam. Závery o (ne)prípustnosti dovolania prijíma dovolací súd na základe dôvodov uvedených dovolateľom (porovnaj § 432 CSP). Výsledok posúdenia prípustnosti dovolania je teda podmienený tým, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom označenej právnej otázky.

13. Otázkou relevantnou v zmysle § 421 ods. 1 písm. b/ CSP je právna otázka, ktorá ešte nebola riešená dovolacími senátmi najvyššieho súdu, takže vo vzťahu k nej sa ani nemohla ustáliť rozhodovacia prax dovolacieho súdu. Ak procesná strana vyvodzuje prípustnosť dovolania z tohto ustanovenia, musí: a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ uviesť, ako mala byť táto otázka správne riešená.

14. Najvyšší súd pripomína, že z hľadiska prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. c/ CSP je relevantná len otázka, ktorá vykazuje znaky pretrvávajúcej rozdielnosti rozhodovania dovolacích senátov, t. j. existujúca nejednotnosť posudzovania danej otázky. Vyplýva to zreteľne priamo z § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, konkrétne z toho, že za relevantnú tu zákon označuje otázku, ktorá „je“ (teda nie „bola“) dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne. Z uvedeného okrem iného vyplýva, že dôležitá je v tomto smere súčasná nejednotnosť rozhodovania dovolacieho súdu (teda nie minulé, už prekonaná a neexistujúca rozdielnosť rozhodovania).

15. Podľa § 432 ods. 1 CSP možno dovolanie, ktoré je prípustné podľa ustanovenia § 421 ods. 1 CSP, odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Právnym posúdením sa pritom rozumie činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

16. So zreteľom na riadne nastolenie právnej otázky spôsobom zodpovedajúcim § 432 ods. 2 CSP a v situácii, že dovolanie dovolateľky je v danom prípade procesne prípustné, dovolací súd teda v zmysle uvedeného pristúpil k právnemu posúdeniu vyššie nastolenej právnej otázky dovolateľky.

17. Dovolací súd v o vzťahu k vymedzenej otázke uvádza a poukazuje na to, že medzičasom rozhodovacia činnosť dovolacieho súdu túto predmetnú otázku riešila a to v rozhodnutiach sp. zn. 5 Cdo 42/2020 zo 16. júna 2020 a sp. zn. 1 Cdo 94/2019 z 18. augusta 2020.

18. Dovolací súd v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 42/2020 konštatoval, že zosplatnenie je inštitút slúžiaci ochrane veriteľa, podstata úverového vzťahu a jeho existencia zostáva zachovaná, veriteľ nemá peňažné prostriedky, patrí mu za ne dohodnutá odmena, záväzok dlžníka v zmysle platenia dohodnutej odmeny zostáva nedotknutý a aplikuje sa na dobu, na ktorú bola zmluva dohodnutá ako doba riadneho splácania úveru, keďže dohodnuté úroky majú zmluvný základ. Rozdiel je len v tom, že pre omeškanie k povinnosti platiť zmluvné úroky pristupuje povinnosť platiť úroky z omeškania. Inak povedané dlžníkovi zostáva záväzok platiť úrok rovnaký, ako v čase jeho dojednania, t. j. veriteľovi patrí úrok v rovnakej výške a za rovnaké obdobie, bez ohľadu na to, či k omeškaniu dlžníka s platením úveru došlo alebo nedošlo.

19. Pre spotrebiteľa je však nevýhodné, aby platil úroky až do zaplatenia istiny. Dojednanie, ktorého obsahom je platenie dohodnutých úrokov až do zaplatenia istiny jeho postavenie zhorší. Pokiaľ by totiž spotrebiteľ, ktorý sa pre svoju ekonomickú situáciu dostal s plnením splátok úveru do omeškania, musel v dôsledku vyhlásenia predčasnej doby splatnosti úveru platiť dohodnuté úroky až do úplného splatenia istiny, zaplatil by v konečnom dôsledku sumu neprimerane vysokú ako náhradu za poskytnutie peňazí. Dohodnuté úroky predstavujú cenu peňazí za ich poskytnutie na vopred dohodnuté obdobie, tzn. že jej výška musí byť stanovená v čase uzatvorenia zmluvy o úvere. Dlžník teda presne vie, koľko bude povinný za poskytnuté peniaze veriteľovi zaplatiť.

20. Túto vedomosť však dlžník - spotrebiteľ nemá v prípade dojednania, ktoré umožňuje navýšovanie tejto ceny bez jej presného ohraničenia. Keďže spotrebiteľ nevie predpokladať časový úsek svojho omeškania nie je možné ani určiť celkovú výšku zmluvného úroku, ktorý sa môže bez fixného ohraničenia navýšovať neobmedzene. Takto stanovená cena teda nie je vyjadrená určito, jasne a zrozumiteľne. Z tohto dôvodu potom dojednanie, ktorým sa dlžník - spotrebiteľ zaviaže platiť dohodnuté úroky až do úplného zaplatenia istiny po vyhlásení predčasnej doby splatnosti úveru spôsobuje značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach zmluvných strán v neprospech spotrebiteľa. Takéto dojednanie je teda porušením ustanovenia § 53 ods. 1 OZ.

21. Na druhej strane postavenie veriteľa - dodávateľa sa aj bez uvedeného dojednania nezhorší, pretože v prípade, ak mu v dôsledku nesplatenia úveru v dohodnutej dobe vznikne škoda, jeho právo zostáva zachované, pravda po zohľadnení zaplatených úrokov z omeškania, ktoré plnia funkciu paušalizovanej náhrady škody.

22. Dovolací súd tak v tomto rozhodnutí uzavrel, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru, veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí.

23. V rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 94/2019 dospel dovolací súd k záveru, že úrok z úveru a úrok z omeškania sú dva odlišné inštitúty, ktoré je potrebné dôsledne odlišovať a nemožno ich zamietať. Po zosplatnení úveru teda z nesplatennej istiny ďalej beží úrok z úveru (ako odmena za poskytnuté finančné prostriedky, ktoré dlžník v dohodnutej dobe nevrátil) až do ich vrátenia a v prípade omeškania dlžníka beží zároveň taktiež úrok z omeškania (ako sankcia za omeškanie s úhradou peňažného záväzku).

24. Vzhľadom na to, že nastolená dovolacia otázka je posudzovaná rozdielne, tak dovolací súd pristúpil k jej posúdeniu z hľadiska ustanovenia § 421 ods. 1 písm. c/ CSP.

25. Nakoľko však dovolateľkou nastolená právna otázka „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“ u ž bola dovolacím súdom riešená v rozhodnutí sp. zn. 5 Cdo 42/2020 tak, že konštatoval, že v prípade vyhlásenia predčasnej splatnosti úveru, veriteľovi náleží úrok z istiny vo výške, akú by pri riadnom plnení povinností dlžník zaplatil ako cenu peňazí, pričom uvedený právny záver prijal dovolací súd aj v rozhodnutiach sp. zn. 2 Cdo 115/2019, sp. zn. 3 Cdo 113/2019, sp. zn. 8 Cdo 125/2018, tento právny záver berie dovolací súd aj v tomto preskúmanom prípade na zreteľ a prikláňa sa k nemu.

26. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu dovolateľka opodstatnene namietala, že zvolené riešenie odvolacieho súdu v otázke „či nárok na zaplatenie úroku trvá od poskytnutia peňažných prostriedkov až po ich vrátenie, teda aj po predčasnom zosplatnení“, spočíva na nesprávnom právnom posúdení (§ 432 ods. 1 CSP).

27. Vzhľadom na uvedené dovolací súd zrušil rozsudok Krajského súdu v Trnave z 21. októbra 2019 sp. zn. 23Co/34/2019 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

28. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.